

Затверджено
на засіданні приймальної комісії
Львівського національного університету
імені Івана Франка
«__» _____ 20__ р.
(протокол № __)

ПРОГРАМА ФАХОВИХ ВИПРОБУВАНЬ
для вступників на магістерську програму
факультету міжнародних відносин
Львівського національного університету імені Івана Франка
2016 року

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ 8.03020101

ТЕОРІЯ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Тема 1. Наукові та методологічні основи теорії міжнародних відносин.

Наукова сутність теорії міжнародних відносин. Об'єкт та предмет дослідження. Наукові й практичні функції теорії міжнародних відносин. Стадії теоретичного дослідження міжнародних відносин: проблема, ідея, принцип, гіпотеза, верифікація, концепція, парадигма. Парадигмальна структура теорії міжнародних відносин.

Академічний розвиток науки про міжнародні відносини. Головні центри наукових досліджень і тематичні видання.

Ідейні та методологічні особливості дискусій у науці про міжнародні відносини. Традиціоналізм, позитивізм та постпозитивізм. Взаємозв'язок етапів становлення науки з характером розвитку міжнародних відносин.

Тема 2. Традиціоналізм у теорії міжнародних відносин.

Нормативно-ціннісні основи класичних підходів та напрямів теорії міжнародних відносин (ідеалізм, реалізм, структуралізм, інституціоналізм).

Поняття і принципи класичних (традиціоналістських) теорій. Етапи розвитку ідеалізму та реалізму. Зміст та особливості *першої дискусії* в теорії міжнародних відносин.

Обґрунтування імперіалізму у рамках класичної геополітики (Г. Маккіндер, А. Мехен, Ф.Ратцель, Р.Челлен, К.Гаусгофер). Критичне переосмислення імперіалізму у теорії імперіалізму (Дж. Гобсон, Р. Люксембург, К. Каутський, В. Ленін, Й. Шумпетер).

Крах ідеалізму й утвердження реалістської парадигми у теорії міжнародних відносин (Р. Нібур, Г. Герц, Г. Моргентау, Н. Спайкмен, Г. Кіссінджер). Принципи політичного реалізму (Г. Моргентау). Дилема безпеки (Г. Герц). Теорія балансу сил.

Поняття неокласичних теорій. Особливості теоретичних концепцій неореалізму. Особливості теоретичних концепцій неолібералізму. Виникнення неомарксизму та початок *третьої дискусії* в теорії міжнародних відносин.

Поняття Англійської школи та її особливості (Ч. Меннінг, М. Вайт, Х. Булл). Теорія міжнародного суспільства.

Тема 3. Позитивізм у теорії міжнародних відносин.

Позитивістська епістемологія і друга дискусія у науці про міжнародні відносини. Основні принципи біхевіоризму. Різновиди теорій біхевіоризму.

Початок міжблокового протистояння й розвиток системних теорій (М. Каплан, Дж. Моделські). Операціоналізація біхевіоризму: теорія ігор, теорія відлякування, теорія зовнішньополітичних рішень. Теорія комунікації у науці про міжнародні відносини (К.Дойч).

Становлення неореалізму у теорії міжнародних відносин (Ч. Кіндлебергер, К. Волц, Р. Гилпін). Особливості розвитку неолібералізму (Р. Кохейн, Дж. Най).

Актуалізація структуралістських підходів у науці про міжнародні відносини у другій половині 1960-х – на початку 1970-х років. Теорія неоімперіалізму (С. Амін, Б. Воррен). Структурний імперіалізм (Й. Гальтунг). Системні теорії неоструктуралізму (Е. Валлерстайн).

Режимна теорія і третя дискусія в науці про міжнародні відносини.

Тема 4. Сучасні теорії міжнародних відносин. Постпозитивізм.

Особливості четвертої дискусії в теорії міжнародних відносин. Актуалізація (нео)класичних підходів (постреалізм, постструктуралізм, неоідеалізм) до розгляду міжнародної реальності й паралельний розвиток постпозитивістських течій та напрямів. Дебата „ендизму”.

Особливості сучасної глобалізаційної дискусії. Теорія глобального управління.

Особливості критичної геополітики. Процеси формування та деконструкції геопросторових дискурсів.

Постмодерністські підходи в теорії міжнародних відносин. Дискурсивна могутність. Конструювання ідентичностей та їх відображення у міжнародній політиці (Д. Кемпбелл). Радикальна взаємозалежність.

Критична теорія. Комунікативна парадигма й можливості потрійної трансформації Вестфальської системи (Е. Лінклейтер). Виробнича парадигма (нео-грамшанізм) й деконструкція світових гегемонічних систем (Р.Кокс).

Соціалконструктивізм. Інтерсуб’єктивні якості соціального світу. Правила та норми в міжнародній політиці. Формування ідентичностей та структурні зміни у міжнародній системі (А. Вендт).

Феміністська епістемологія у міжнародних відносинах (С. Інло, А. Тікнер, К. Сілвестер). Феміністський емпіризм (feminist empiricism); феміністська позиція (feminist standpoint); феміністський постмодернізм (feminist postmodernism) та постмодерністський фемінізм (postmodern feminism).

Міжнародна політекономія (ІРЕ) й структури могутності в міжнародних відносинах (С. Стрендж).

Основні підходи нового лібералізму в теорії міжнародних відносин (Е. Моравчік).

ІСТОРІЯ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНИ

Тема 1. Особливості міжнародних відносин у XVII-XIX ст.

Вестфальська система міжнародних відносин. Тридцятилітня війна та її політичні наслідки. Становлення принципу верховенства державного інтересу у зовнішній політиці. Вестфальський мир та принцип суверенітету держав. Принцип рівноваги сил у європейській політиці та спроби його порушення. Наполеонівська імперія та її крах.

Віденська система міжнародних відносин. Європейський "концерт держав". "Східне питання" у європейській політиці. Утворення Німецької імперії. Об’єднання Італії. Завершення колоніального поділу світу. Формування військово-політичних блоків. Європа напередодні Першої світової війни.

Тема 2. Міжнародні відносини першої половини XX століття

Перша світова війна. Початок війни та її основні учасники. Вступ у війну нейтральних держав. Головні події війни. Необмежена підводна війна. Вихід з війни Росії та України. Завершення війни. Світова політика у міжвоєнний період (1919-1939рр.). Паризька мирна конференція, її рішення та політичні результати. Конференції 1920-х років. Ліга Націй. Загострення політичної ситуації у Європі у 30-х роках. Європа напередодні Другої світової війни. Друга світова війна. Початок війни. Розширення кола її учасників. Формування антигітлерівської коаліції. Міжсоюзницькі конференції та їх політичні результати. Завершення війни.

Тема 3. Післявоєнний світ: від "холодної війни" до падіння Берлінського муру.

Розпад "великої коаліції" та початок "холодної війни". Становлення біполярної системи. Загострення між блокового протистояння. Початки європейської інтеграції. Деколонізаційні процеси в Азії та Африці. Діалог між Сходом та Заходом і початок розрядки міжнародної напруженості. Труднощі процесу перебудови міжблокових взаємин. "Весна народів" в Центральній та Східній Європі. Кінець біполярного світу.

Тема 4. Міжнародні відносини на зламі ХХ-ХХІ століть.

Формування сучасної системи міжнародних відносин. Зростання ролі США у світовій політиці. Проблема моно/мультиполярності світу в політиці та політичній науці. Вплив глобалізаційних процесів на міжнародні відносини. Сучасні тенденції розвитку взаємовідносин по лінії Північ – Південь.

Нові виклики та загрози міжнародній безпеці і реакція на них світового співтовариства. Міжнародний тероризм та пошуки шляхів його подолання. Політичні кризи та конфлікти в сучасному світі. Міжнародні організації та їх роль у зміцненні міжнародної безпеки. Інтеграційні процеси в сучасному світі.

ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА УКРАЇНИ

Тема 1. Україна у Версальській системі міжнародних відносин

Українське питання в роки Першої світової війни. Міжнародне становище в Європі після завершення Першої світової війни. Українське питання на Паризькій мирній конференції 1919р. Діяльність делегацій УНР та ЗУНР в Парижі.

Україна у Версальській системі мирних договорів. Встановлення більшовицької влади на українських землях. Врегулювання відносин Радянської України з Польщею, Румунією, Німеччиною, Австрією, Італією, Чехословаччиною, Францією, Туреччиною.

Утворення НКЗС УСРР та «українська закордонна політика». Міжнародна діяльність керівництва УСРР на початку 20-х років. Скорочення міжнародних зв'язків України, їх підпорядкування центральним органам влади. Ліквідація Народного Комісаріату закордонних справ УРСР.

Тема 2. Україна в період Другої світової війни

Загострення міжнародних суперечностей напередодні Другої світової війни. Радянсько-німецькі переговори й Пакт про ненапад 23 серпня 1939 р. Перерозподіл сфер впливу у Центрально-Східній Європі. Таємний протокол. Приєднання західноукраїнських земель до складу СРСР. Окупація України Німеччиною. Зовнішньополітичне значення возз'єднання українських земель. Вхідження Бессарабії й Північної Буковини до складу УРСР. Українське питання на міжнародних конференціях антигітлерівської коаліції.

Тема 3. Українська РСР у повоєнних міжнародних відносинах

УРСР в розв'язанні проблем повоєнного устрою Європи. Укладення мирних договорів із союзниками Німеччини. УРСР і розв'язання дунайської проблеми. Белградська міжнародна конференція. Укладання Конвенції про режим судноплавства на Дунай 18 серпня 1948 р.

Участь УРСР в процесі мирного врегулювання німецького питання. Діяльність ЮНРРА в Україні у 1945-1948 рр. Врегулювання територіальних питань та зміни українських кордонів. Відновлення зовнішньополітичних функцій УРСР після другої світової війни. Участь УРСР в установчій конференції ООН у Сан-Франциско. Вихід УРСР на міжнародну арену. УРСР в міжурядових організаціях.

Міжнародні договори, конвенції, угоди та інші документи, які складені за участю України або до яких вона приєдналася. Резолюція про принципи, що визначають регулювання та скорочення озброєнь (1946р.) Московський договір (1963р.) про заборону ядерних випробувань в атмосфері, космічному просторі і під водою. Договір про нерозповсюдження

ядерної зброї (1968 р.). Договір про заборону виведення на орбіту зброї масового знищення. Декларація про застосування ядерної і термоядерної зброї.

Тема 4. Основні принципи зовнішньої політики України (1991-2000 рр.)

Особливості становлення зовнішньої політики України, її характерні риси. Теоретичні засади зовнішньої політики України. Основні конституційні засади зовнішньополітичної концепції України. “Декларація про державний суверенітет України”, “Основні напрямки зовнішньої політики України” та Конституція України - правова основа зовнішньої політики України. Мета та основні завдання зовнішньополітичних інституцій України. Напрямки діяльності української зовнішньої політики. Міжнародне становище Встановлення дипломатичних відносин та обмін дипломатичними представництвами з країнами світу.

Питання правонаступництва та власності за кордоном. Проблема ядерного роззброєння та незалежність України. Проблема визнання державних кордонів України. Розширення участі України у багатосторонньому та двосторонньому співробітництві. Активізація співпраці України з міжнародними організаціями.

Тема 5. Проблеми реалізації зовнішньополітичного курсу України

Забезпечення національних інтересів та зовнішньополітичні пріоритети. Національна безпека України. Принципи позаблокового та без’ядерного статусу. Проблеми та перспективи інтеграційних процесів та участь в них України. Стратегічне партнерство: зміст та перспективи розширення.

Диверсифікація зовнішніх зв'язків. Активізація участі України у багатосторонньому співробітництві.

Участь України в діяльності ООН у 90-ті роки. Проблема реформування ООН і Україна. Участь України у миротворчих акціях ООН. Україна і МАГАТЕ. Участь України в діяльності ЮНЕСКО. Участь України у програмах НАТО. “Партнерство заради миру”. Основні напрямки співпраці України з регіональними міжнародними організаціями. Україна й ОБСЄ. Україна в Раді Європи. Участь України у розв’язанні міжнаціональних та міжетнічних конфліктів .

ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА КРАЇН СВІТУ

Зовнішня політика країн СНД

Тема 1. Розпад СРСР і виникнення нових незалежних держав. Діяльність регіональних та субрегіональних організацій на пострадянському просторі.

Зміни у зовнішній політиці СРСР у другій половині 1980-х років. Дезінтеграційні тенденції союзних республік. «Парад суверенітетів». Проекти реформування федеративних відносин у СРСР. «Парад незалежностей» та розпад СРСР. Утворення СНД. Біловезька угода. Алма-атинська декларація 1991 р. Статут СНД. Принципи та завдання СНД. Організаційно-правова основа СНД. Інституційно-правова структура СНД. Інститути Співдружності, механізми політичних та зовнішньополітичних консультацій. Міжпарламентська Асамблея.

Принцип різношвидкісної інтеграції у межах СНД. Центральноеазіатський союз. Створення, напрями діяльності та принципи функціонування ЄврАзЕС. Єдиний економічний простір. Інтеграційні ініціативи на пострадянському просторі, альтернативні СНД. Чорноморське економічне співробітництво. ГУАМ.

Передумови становлення системи регіональної безпеки пострадянських країн. Співробітництво пострадянських держав у рамках Організації договору про колективну безпеку. Проблеми функціонування системи колективної безпеки на пострадянському просторі.

Тема 2. Нормативно-концептуальна база та механізми реалізації зовнішньої політики Російської Федерації.

Еволюція зовнішньополітичної концепції РФ. Періодизація реалізації зовнішньої політики РФ. Реорганізація зовнішньополітичного механізму держави. Національні інтереси РФ та загрози національній безпеці на сучасному етапі.

Суб'єкти реалізації зовнішньої політики РФ. Розподіл функцій між владними інституціями у зовнішній політиці РФ. Механізми прийняття зовнішньополітичних рішень. Форми та принципи зовнішньої політики РФ щодо пострадянських держав. Стратегічний курс Росії з державами-учасницями СНД 1995 р. Ідеї панславізму/панрусизму у зовнішньополітичній стратегії РФ. Позиція РФ щодо міжнародних конфліктів на теренах СНД. Російські інтереси у Кавказькому регіоні. Вплив Росії на центральноазіатський регіон. Інтеграція РФ у світову економічну систему та міжнародні економічні організації (МВФ, СБ, ОЕСР, ГАТТ/СОТ). Участь РФ в європейських міжнародних організаціях (Рада Європи, ОБСЄ). Співробітництво РФ та НАТО. Основні напрямки російської зовнішньої політики у Західній Європі. Двосторонні відносини РФ з західноєвропейськими країнами: загальні принципи та проблеми. Відносини РФ з державами ЦСЄ. Росія в азійсько-тихоокеанському регіоні. Проблеми кордонів та міграційних процесів у відносинах між РФ та Китаєм. Стан російсько-японських відносин.

Тема 3. Зовнішня політика Республіки Білорусь.

Процес формування зовнішньополітичних інститутів Білорусії, визначення напрямків та завдань зовнішньої політики. Етапи зовнішньої політики Білорусії. Еволюція позиції Білорусії щодо напрямків та глибини інтеграційних процесів у СНД. Двостороннє та багатостороннє співробітництво з країнами СНД. Договір про Союз Білорусі та Росії. Статут Союзу. Договір про утворення союзної держави Росії та Білорусії 1999 р. Етапи формування союзних структур. Відносини Білорусії з державами ЦСЄ. Еволюція відносин з державами Західної Європи та США. Білорусь та міжнародні і регіональні європейські організації. Двосторонні відносини Республіки Білорусь та України.

Тема 4. Особливості зовнішньополітичного курсу Республіки Молдови

Формування зовнішньої політики Молдови після набуття незалежності. Участь Молдови у регіональних інститутах та ініціативах. Принцип постійного нейтралітету у зовнішньополітичній концепції Молдови.

Особливості зовнішньополітичного курсу Молдови на інтеграцію в європейські інститути. Євразійський вектор зовнішньої політики Молдови. Особливості двосторонніх відносин з Росією. Співробітництво РМ та України на двосторонній та багатосторонній основі (ГУАМ). Місце міжнародних організацій у врегулюванні міжетнічних конфліктів на території Молдови.

Тема 5. Міжнародно-політична роль Грузії, Вірменії, Азербайджану на пострадянському просторі

Визначення зовнішньополітичних пріоритетів та національних інтересів. Основні етапи еволюції зовнішньої політики Грузії. Діяльність Грузії в СНД. Зовнішня політика Грузії у Кавказькому регіоні. Транзитний потенціал та проблеми його реалізації.

Грузія і Західна Європа: курс на інтеграцію. Особливе партнерство з США. Грузія і міжнародні фінансові організації. Грузія на «Великому шовковому шляху». Динаміка двосторонніх відносин з Росією. Грузино-абхазький конфлікт. Проблема Південної Осетії. Міжнародне посередництво у врегулюванні міжетнічних конфліктів на території Грузії. Роль ООН, ОБСЄ та СНД. Перспективи нормалізації ситуації на Кавказі.

Становлення зовнішньої політики Вірменії. Участь в ОДКБ. Особливе партнерство з РФ. Реінтеграційні пріоритети. Роль Вірменії у конфлікті в Нагірному Карабаху. Співробітництво з організаціями та країнами Європи. Розвиток двосторонніх відносин з Туреччиною. Вірменсько-іранська співпраця. Трикутник «Вірменія-Іран-Греція».

Приєднання Азербайджану до системи міжнародних відносин. Основні напрямки та пріоритети зовнішньої політики Азербайджану. Азербайджан і міжнародні організації. Участь держави в регіональних об'єднаннях. Проблема врегулювання двосторонніх відносин з

Вірменією. Позиція Азербайджану у визначенні правового статусу Каспійського моря. Співробітництво Азербайджану із Заходом.

Тема 6. Зовнішня політика держав Центральної Азії

Зовнішня політика Республіки Казахстан. Принцип багатовекторності у зовнішній політиці держави. Особливі відносини з Росією. Участь в економічних інтеграційних об'єднаннях на теренах СНД. Казахстан і ШОС. Стратегічне партнерство з КНР. Проекти відтворення маршрутів Великого шовкового шляху. Західний вектор зовнішньої політики Казахстану. Взаємодія з ісламським та тюркським світом. Питання врегулювання статусу кордонів і транскордонних річок у Центральній Азії.

Умови формування зовнішньої політики Туркменістану. Статус постійного нейтралітету та його міжнародне визнання у 1995 р. Місце Туркменістану в архітектурі глобальної енергетичної безпеки. Відносини з країнами СНД. Регіональні ініціативи Туркменістану. Двосторонні відносини України і держав Центральної Азії

Тема 7. Особливості реалізації зовнішньополітичних стратегій Республік Узбекистан, Киргизстан і Таджикистан.

Участь Таджикистану в інтеграційних процесах на теренах СНД. Ісламський фактор зовнішньої політики Таджикистану. Проблематика таджицько-узбецьких відносин. Таджикистан і міжнародні організації.

Стратегічне партнерство Республіки Киргизстан з КНР та РФ. Участь Киргизстану в ШОС та ОДКБ. Участь у проєктах відтворення маршрутів Великого шовкового шляху. Відносини із західними державами. Співпраця з США.

Становлення зовнішньої політики Узбекистану. Доктрина «Великого Узбекистану». Участь в інтеграційних процесах СНД. Лавірування між ОДКБ та ГУУАМ. Відносини з РФ. Південна політика Узбекистану.

Зовнішня політика країн Європи

Тема 1. Зовнішня політика країн Центральної Європи (Польща, Чехія, Словаччина, Угорщина)

Місце та роль країн у світовій та європейській політиці ХХ ст. Основні пріоритети національних інтересів за зовнішньополітична доктрина. Сучасне внутрішнє становище та його вплив на зовнішню політику країни. Національні меншини як актуальна проблема зовнішньої політики. Проблеми безпеки та воєнна доктрина країн.

Особливості вступу та позиція Польщі, Чехії, Словаччини та Угорщини в НАТО та ЄС. Роль країн у міжнародних та субрегіональних організаціях. Відносини з державами-сусідами. Особливий статус польсько-німецьких та чесько-німецьких відносин. Особливості чесько-словацьких відносин. Східноєвропейська політика країн регіону. Захист етнічних угорців у зовнішній політиці Угорщини. Відносини з політично та економічно впливовими державами світу (США, Великобританія, Франція, Італія, Росія та ін.). Відносини з іншими окремими державами.

Сучасний стан та проблеми відносин з Україною.

Тема 2. Зовнішня політика країн Балканського півострова (Румунія, Болгарія, Албанія та держави колишньої Югославії)

Позиція країн у світовій та європейській політиці. Проблеми врегулювання та моніторингу локальних конфліктів (Косовська проблема, стабілізація ситуації в Боснії та Герцеговині). Політика безпеки країн субрегіону. Позиція країн у міжнародних та загальноєвропейських організаціях. Роль НАТО та ЄС у сучасній зовнішній політиці країн. Проблеми набуття членства у ЄС та НАТО. Взаємні відносини та відносини з іншими державами-сусідами.

Відносини з політично та економічно впливовими державами світу. Відносини з США, Італією, Німеччиною, Росією як визначальні чинники зовнішньої політики. Значення України у зовнішній політиці країн.

Тема 3. Зовнішня політика Греції, Туреччини та Кіпру

Місце та роль країн у світовій та європейській політиці. Політико-правова основа зовнішньої політики. Проблема кіпрської єдності. Політика безпеки. Позиція країн у міжнародних та загальноєвропейських організаціях. Роль НАТО та ЄС у сучасній зовнішній політиці. Проблема членства Туреччини у ЄС. Відносини з державами-сусідами. Політика пантюркізму та панкемалізму Туреччини. Особливості грецько-турецьких відносин. Близькосхідна політика Туреччини.

Відносини з політично та економічно впливовими державами світу. Відносини з США, Німеччиною, Росією, Францією та Великобританією. Відносини з Україною.

Тема 4. Зовнішня політика Німеччини, Австрії та Швейцарії

Особливості трансформації національних інтересів Німеччини у другій половині ХХ ст. Проблема возз'єднання як головна парадигма зовнішньої політики. Особливості національних інтересів Австрії та Швейцарії. Німеччина як стрижень європейської безпеки та інтеграції. Безпекова політика Австрії та Швейцарії. Позиція країн у міжнародних та загальноєвропейських організаціях.

Відносини з іншими державами-сусідами та окремими країнами-членами ЄС. Відносини з США, Росією, Китаєм та Японією. Східноєвропейська політика країн. Україна у зовнішній політиці Німеччини, Австрії та Швейцарії.

Тема 5. Зовнішня політика Франції, Великобританії, країн Бенілюксу та Ірландії

Політико-правова основа зовнішньої політики. Місце Франції та країн Бенілюксу у світовій та європейській політиці. Проблема зміцнення позицій Франції як світового лідера. Голлізм та неоголлізм у зовнішній політиці Франції.

Місце та роль Великобританії у світовій та європейській політиці. Політика Британської Співдружності.

Зовнішньополітичний курс Н. Саркозі та Ф. Оллана. Зовнішньополітичний курс Д. Кемерона. Проблема Північної Ірландії у зовнішній політиці Великобританії та Ірландії. Зростання відцентрових процесів та загроза територіальної цілісності Великобританії. Проблеми національних меншин та нелегальної міграції. Проблеми міжрегіональних протиріч у Бельгії та їх вплив на зовнішню політику країни. Політика безпеки та оборони країн. Позиція країн в ООН, НАТО, ЄС, Раді Європи та ОБСЄ. Європейська та євроатлантична політика.

Особливості двосторонніх відносин та відносин з країнами-сусідами. Особливе значення відносин з США та Німеччиною. Відносини з Росією, Китаєм та Японією. Середземноморська політика Франції. Відносини з Україною та іншими державами світу.

Тема 6. Зовнішня політика держав Північної Європи та держав Балтії

Місце та роль країн Північної Європи та держав Балтії у світовій та європейській політиці. Політико-правова основа зовнішньої політики. Проблема національних меншин у зовнішній політиці держав Балтії. Політика безпеки країн регіону. Традиції та сучасний статус політики нейтралітету Швеції та Фінляндії. Особливості політики НАТО у регіоні..

Особливості набуття членства та сучасна позиція в ЄС та НАТО держав Балтії. Політика „Північного виміру” ЄС. Участь у виробленні спільних політик ЄС. Особливості субрегіонального співробітництва. Роль Північної Ради, Ради держав Балтійського моря, Ради Баренцево-Арктичного співробітництва та ніших організацій.

Відносини країн між собою та з країнами-сусідами. Особливості відносин з США, Росією, Великобританією та Німеччиною. Відносини з Україною та іншими державами світу.

Тема 7. Зовнішня політика держав Південної Європи (Італія, Іспанія, Португалія)

Місце та роль країн Південної Європи у світовій та європейській політиці. Політико-правова основа зовнішньої політики. Політика безпеки, боротьба з тероризмом та нелегальною міграцією.

Проблеми посилення відцентрових тенденцій та їх вплив на зовнішню політику Іспанії (Країна Басків, Каталонія, Галіція). Місце та роль країн в міжнародних організаціях (ООН, НАТО, ЄС та ін.). Роль Середземноморської політики ЄС та Іbero-латиноамериканського співробітництва. Балканська політика Італії. Відносини з державами-сусідами. Відносини з США, ФРН, Росією, Францією, Великобританією. Східноєвропейська політика країн. Відносини з Україною та іншими державами світу.

Зовнішня політика країн Азії, Африки, Австралії та Океанії

Тема 1. Зовнішня політика Китайської Народної Республіки та Японії

Утворення КНР та формування її зовнішньополітичного курсу. Зовнішньополітична стратегія КНР в період „холодної війни”. Стратегія Китаю в Азійсько-Тихоокеанському регіоні. Відносини Китаю з Індією, Китай в Шанхайській Організації Співробітництва. Сучасний стан відносин КНР з США, Росією. Європейський напрям зовнішньої політики КНР.

Конституційні основи зовнішньої політики післявоєнної Японії. Японсько-американський договір безпеки 1951 р.. Японія в Азійсько-Тихоокеанському регіоні. Сучасний етап японсько-американських відносин. Японія і Китай: співробітництво та суперництво. Російський напрям у зовнішньополітичній стратегії Японії. Європейський напрям зовнішньої політики Японії.

Тема 2. Країни Південно-Східної Азії в регіональній та світовій політиці

Проголошення незалежності держав Південно-Східної Азії. Об'єднання В'єтнаму та еволюція його зовнішньополітичного курсу. Утворення Малайзії. Незалежний Сінгапур і його зовнішня політика. Політичний розвиток Камбоджі і Лаосу та особливості їхніх зовнішньополітичних курсів. Таїланд в регіональній політиці. Утворення Індонезії. Проблема Східного Тимору та її розв'язання. АСЕАН як чинник врегулювання внутрішньорегіональних протиріч.

Тема 3. Зовнішня політика Республіки Індія та Ісламської Республіки Пакистан, Ісламської Республіки Іран

Незалежність Індії та засади її зовнішньої політики. Початок „кашмірського конфлікту” та його еволюція. Проблеми територіальної цілісності Індії. Відносини Індії з США, Великою Британією, СРСР/ Росією та Китаєм. Ядерна програма Індії.

Виникнення Республіки Пакистан та формування її зовнішньополітичного курсу. Відносини Пакистану з США. Політика Пакистану щодо подій в Афганістані. Відносини Пакистану з Індією у зв'язку з „кашмірською проблемою” та „проблемою Пенджабу”. Еволюція стосунків Пакистану з КНР. Ядерна програма Пакистану та її міжнародний вимір.

Тема 4. Зовнішня політика країн Північної Африки

Північна Африка: особливості історичного розвитку та процесу деколонізації регіону. Еволюція зовнішньополітичного курсу Арабської республіки Єгипет. Зовнішня політика Лівії після революції 1969 р. та її сучасні трансформації. Особливості зовнішньополітичних курсів країн Магрибу (Алжир, Марокко, Туніс). Позиції держав Північної Африки щодо близькосхідного конфлікту.

Тема 5. Зовнішня політика країн Тропічної та Південної Африки

Особливості становлення та еволюції зовнішньополітичних курсів країн Тропічної Африки. Нігерія – регіональний лідер. Міжетнічні конфлікти у Західній Африці та зусилля держав регіону і міжнародної спільноти по їх подоланню. Проблема збереження єдності Сомалі. Країни Південної Африки в континентальній політиці. Південноафриканська

Республіка як регіональний лідер. Утворення Африканського Союзу: досягнення, проблеми, перспективи.

Тема 6. Австралія та країни Океанії в регіональній політиці

Зовнішньополітичний курс Австрійського Союзу. Австралія як регіональний лідер. Особливості зовнішньої політики Нової Зеландії. Країни Океанії в регіональній політиці. Форум Тихоокеанських островів: основні напрями діяльності. Тихоокеанське співтовариство та його діяльність.

Зовнішня політика країн Північної і Південної Америки

Тема 1. Зовнішня політика Канади

Зовнішня політика Канади в історичній ретроспективі. Концептуальні засади зовнішньої політики Канади. Ціннісні орієнтири зовнішньої політики Канади. Зовнішньополітичні пріоритети уряду С. Харпера. Особливості американсько-канадських відносин. НАФТА та Північноамериканське партнерство у сфері безпеки і процвітання.

Тема 2. Зовнішня політика США в історичній ретроспективі

Зовнішня політика президента Р. Ніксона. Зовнішня політика президента Дж. Картера. Зовнішня політика президента Р. Рейгена. Зовнішня політика президента Дж. Буша-старшого. Зовнішня політика президента Б. Клінтона. Зовнішня політика президента Дж. Буша-молодшого.

Тема 3. Особливості формування зовнішньої політики Сполучених Штатів Америки

Основні джерела формування зовнішньої політики США. Повноваження Президента у сфері зовнішніх зносин. Роль Конгресу у зовнішній політиці США. Державний департамент США.

Тема 4. Регіональний вимір зовнішньої політики США

Відносини США з країнами Європи. Політика США на Близькому Сході. Відносини США з Китаєм та країнами Далекého Сходу. Латиноамериканська політика США. Африка у зовнішній політиці США.

Тема 5. Участь США у міжнародних організаціях

Сполучені Штати та Організація Об'єднаних Націй. США та міжнародні фінансові організації. Участь США у Світовій організації торгівлі. Взаємодія США з міжнародними організаціями Західної півкулі.

Тема 6. Концептуальні засади зовнішньої політики країн Латинської Америки

Р. Пребіш та школа депенденсії у творенні латиноамериканської школи міжнародних відносин. Периферійний реалізм. Периферійний утилітаризм. Погляди на зовнішню політику країн Латинської Америки Дреконья-Корнат.

Тема 7. Багатосторонні форми співпраці країн Латинської Америки

Латиноамериканські держави у системі ООН. Організація американських держав. Спільний ринок країн Південного Конусу. Союз південноамериканських націй. Боліваріанський альянс для народів Нашої Америки. Андійське співтовариство націй. Іbero-американський вимір співробітництва. Міжамериканська зона вільної торгівлі ФТАА-АЛКА. ЦАФТА-ДР.

Тема 8. Зовнішня політика країн Центральної Америки та Карибського басейну

Особливості еволюції мексиканської зовнішньої політики. Імперативи сучасного зовнішньополітичного курсу Мексики. Особливість міжнародного становища Коста-Ріки.

Зовнішньополітичний курс Панами в умовах функціонування Панамського каналу. Зовнішня політика Нікарагуа. Кубинський ліберальний інтернаціоналізм у ХХ ст. Зовнішньополітичні пріоритети Куби у період «холодної війни». Зміни у зовнішньополітичному курсі Куби у пост-біполярний період.

Тема 9. Зовнішня політика країн Південної Америки

Зовнішня політика Бразилії в історичній ретроспективі. Ключові засади і принципи сучасного зовнішньополітичного курсу держави. Стратегічні імперативи у Південній Америці. Відносини Бразилії і США у контексті панамериканського співробітництва. Зовнішня політика Венесуели в історичній ретроспективі. Ключові засади та принципи зовнішньополітичного курсу Уго Чавеса. Особливості зовнішньої політики Колумбії. Зовнішня політика Чилі. Еволюція зовнішньополітичного курсу Еквадору. Зовнішньополітичні пріоритети Болівії. Аргентина в системі міжнародних відносин у ХХ ст. Особливості зовнішньої політики Аргентини у ХХІ ст.. Особливості зовнішньої політики Уругваю. Еволюція та сучасний стан парагвайської зовнішньої політики.

Тема 10. Відносини України з державами Латинської Америки

Співробітництво України з Мексикою та центральноамериканськими державами. Українсько-кубинські відносини. Особливості українсько-бразильського співробітництва. Розвиток відносини з Перу, Колумбією, Венесуелою. Співробітництво з Аргентиною, Парагваєм, Уругваєм та Чилі.

ДИПЛОМАТИЧНА І КОНСУЛЬСЬКА СЛУЖБА

Тема 1. Поняття дипломатичної служби. Виникнення та основні історичні етапи розвитку дипломатичної служби.

Зовнішні зносини як сфера офіційних відносин та складова частина системи міжнародних відносин. Активізація діяльності України у сфері зовнішніх зносин в умовах інтернаціоналізації та глобалізації міжнародних відносин. Поняття і визначення дипломатії. Визначення сутності та порівняння понять «дипломатія», «дипломатична служба», «дипломат». Форми та методи дипломатії. Підготовка та підписання міжнародних договорів та угод. Щодення представництво держави за кордоном. Робота посольств та місій. Представництво держави при міжнародних організаціях універсального та регіонального характеру. Виникнення та формування основних історичних типів дипломатії. Зародження та становлення дипломатичної служби як невід'ємної частини державної служби. Характеристика головних історичних етапів розвитку сучасної дипломатії. Особливості дипломатії та дипломатичних служб провідних держав світу.

Тема 2. Державні органи зовнішніх зносин

Поняття та особливості державних органів зовнішніх зносин, їх роль та місце в структурі державної влади. Система органів зовнішніх зносин держави: загальні принципи її організації, залежність від форми правління та політичного устрою. Центральні (внутрішні) органи зовнішніх зносин : конституційні та спеціалізовані (конвенційні). Закордонні органи зовнішніх зносин : постійні та тимчасові. Конституція України про компетенцію Верховної Ради, Президента та Кабінету Міністрів в сфері зовнішніх зносин держави та виконання дипломатичних функцій. Міністерство закордонних справ України – головний функціональний орган держави в реалізації зовнішньополітичного курсу країни, його структура, проблеми кадрового забезпечення. Принципи, форми організації і методи роботи дипломатичної служби України. Указ Президента України «Про Положення про дипломатичну службу в Україні від 16 липня 1993 р.» Указ Президента України «Про заходи щодо вдосконалення координаційної діяльності виконавчої влади в сфері зовнішніх зносин від 18 вересня 1996 р.» Консульський Статут України 1994 р.

Тема 3. Відкриття дипломатичних представництв та завершення дипломатичної місії.

Міжнародно-правові підстави для становлення дипломатичних відносин. Дипломатичні відносини де-факто і де-юре. Віденська конвенція про дипломатичні зносини 1961 р. про порядок встановлення дипломатичних відносин між державами. Поняття «поновлення дипломатичних відносин». Правове оформлення домовленості про встановлення дипломатичних відносин та відкриття дипломатичних представництв. Обмін дипломатичними представництвами. Угода між державами про рівень дипломатичних представництв. Види дипломатичних представництв : посольство і місії (папські нунціатури та інтернунціатури тощо). Процедура призначення глави дипломатичного представництва. Постанова Верховної Ради України «Про порядок призначення глав представництв України в іноземних державах та при міжнародних організаціях» від 15 липня 1994 р. Класи глав дипломатичних представництв. Їх акредитація в державах перебування. Постанова Верховної ради України «Про відкриття дипломатичних і консульських представництв України « від 3 березня 1993 р. Завершення дипломатичної місії. Право держави перебування оголошувати членів персоналу дипломатичного представництва «персоною нон грата». Віденська конвенція про дипломатичні зносини 1961 р. про поняття «persona non grata». Інші випадки завершення місії.

Тема 4. Структура та персонал дипломатичного представництва. Функції дипломатичних представництв та засоби їх здійснення

Структурні частини і підрозділи посольств і місій. Внутрішня організація роботи дипломатичних представництв. Методи роботи дипломатичних представництв. Планування роботи дипломатичних представництв. Розпорядження Президента України « Про положення Про дипломатичне представництво України за кордоном» від 22 жовтня 1992 р. Укомплектування персоналом дипломатичні представництва. Категоризація персоналу дипломатичних представництв: дипломатичний персонал, адміністративно-технічний та обслуговуючий персонал. Внутрішня охорона посольства : функціональні обов'язки та правовий статус. Розподіл обов'язків серед членів дипломатичного персоналу посольства чи місії. Дипломатичні класи та ранги. Дипломатичні ранги, які вживаються в діяльності української дипломатичної служби. Правова процедура їх присвоєння. Традиційні функції дипломатичних представництв: функція представництва, функція дипломатичного захисту. Функція ведення переговорів, інформаційна функція. Функція заохочення дружніх відносин між акредитуючою державою ат країною перебування в галузі політичних, економічних, культурних, спортивних тощо зв'язків. Консульська функція дипломатичного представництва. Функції дипломатичного представництва України згідно з «Положенням про дипломатичне представництво України за кордоном» від 22 жовтня 1992 року. Засоби виконання дипломатичних функцій. Приміщення для дипломатичного представництва. Право на вільні зносини з державою, що акредитує (поштово-телеграфний зв'язок, шифровані депеші, електронна пошта, дипломатична пошта тощо). Віденська конвенція про дипломатичні зносини 1961р. про використання радіозв'язку. Свобода перебування співробітників представництва по території країни перебування та можливі мотиви її обмеження. Порядок зносин дипломатичного представництва з установами і посадовими особами країни перебування. Постанова КМ України про затвердження «Положення про порядок розміщення дипломатичних представництв, консульських установ іноземних держав, представництв міжнародних організацій в Україні» від 27 лютого 1995 р.

Тема 5. Дипломатичні привілеї та імунітети

Походження інститут «дипломатичних привілеїв та імунітетів». Перелік основних дипломатичних привілеїв та імунітетів. Принцип взаємності для надання більших ніж передбачається міжнародним правом привілеїв та імунітетів. Початок і завершення дії привілеїв та імунітетів: права та обов'язки держави, яка акредитує дипломатичне представництво та держави перебування дипломатичного представництва. Відмова від привілеїв та імунітету, умови та наслідки. Привілеї та імунітети посольства (місії): недоторканість приміщення, архівів і документів, право на користування прапором та гербом як символами акредитуючої держави,

митні та податкові привілеї представництва тощо. Особисті привілеї та імунітети персоналу дипломатичного представництва: особиста недоторканість дипломатичного агента, його особистої резиденції, паперів, майна, імунітет від кримінальної, цивільної та адміністративної юрисдикції, митні і податкові пільги і вилучення. Коло осіб з числа персоналу дипломатичного представництва, які користуються привілеями та імунітетами дипломатичного характеру. Дипломатичні привілеї та імунітети адміністративно-технічного персоналу, обслуговуючого персоналу, внутрішньої охорони посольства.

Тема 6. Встановлення консульських відносин

Історія встановлення консульського інституту. Створення, розвиток та етапи формування консульської служби України. Визнання держави та встановлення консульських відносин. Основні умови та принципи встановлення консульських відносин та відкриття консульських. Поняття «консульська установа» та «консул». Класи консульських установ та найменування глав консульських представництв. Окремі консульства і консульські відділи дипломатичних представництв. Штатні та позаштатні (почесні) консули. Процедура призначення глави консульської установи. Структура та персонал консульських представництв. Категорії персоналу. Внутрішня організація та методи роботи консульського представництва.

КОНФЛІКТОЛОГІЯ І ТЕОРІЯ ПЕРЕГОВОРІВ

Тема 1. Особливості наукового дослідження міжнародних конфліктів

Наукове та прикладне значення дослідження міжнародних конфліктів. Роль міжнародних конфліктів у історії людства. Зародження наукового інтересу до вивчення міжнародних конфліктів у працях античних істориків та філософів. Дилема війни і миру. Виникнення конфліктології міжнародних відносин. Об'єкт та предмет її наукових досліджень. Особливості розвитку класичної конфліктології, стратегічних досліджень та досліджень миру. Особливості та межі досліджень сучасних напрямів конфліктології.

Тема 2. Проблеми наукового дефініювання та типології міжнародних конфліктів

Поняття про широке та вузьке трактування поняття. Визначення конфліктів у працях К.Райта та К.Боулдінга. Проблема співвідношення понять конфронтація та конфлікт. Активні та пасивні стадії конфліктів. Ознаки міжнародного конфлікту. Інтернаціоналізація конфліктів. Проблеми типологізації міжнародних конфліктів. Типологізаційні системи К.Боулдінга, А.Рапопорта, Й.Гальтунга. Типи конфліктів за критеріями сфери суперечностей, засобів боротьби, географічних масштабів, складу сторін, часу протікання.

Тема 3. Фази та цикли міжнародних конфліктів

Поняття про фази та цикли суспільних явищ. Загальна діалектика конфлікту. Критичні точки конфліктів. Моделі міжнародних конфліктів: лінійна, варіантна, динамічна. Специфіка фази загострення. Поняття суперечності та спору в міжнародних відносинах. Міжнародна криза та її характерні ознаки. Класифікація криз у концепції Р. Лебова. Класична модель загострення відносин між сторонами. Тривимірна характеристика криз в концепції С. Германа. Кризові ситуації та специфіка дій політичних осіб та центрів прийняття політичних рішень. Місце криз в міжнародних відносинах. Операційні засоби сторін. Дії конфліктних сторін в класифікації К. Холсті. Застосування сили в міжнародних відносинах. Політичні та правові аспекти застосування збройних сил. Проблема стратегічного вибору у ситуації кризи. Дилеми в'язня та курчат як спосіб пояснення та прогнозування ймовірності застосування силових дій. Фаза ескалації конфлікту. Специфіка фази та дії сторін. Параметри ескалації боротьби. Кульмінація як переломний момент конфлікту. Фаза деескалації. Специфіка фази та дії сторін. Параметри. Припинення силових дій. Фаза згасання конфлікту. Специфіка фази та дії сторін. Параметри. Варіанти остаточного розв'язання конфлікту. Поняття про циклічність міжнародних конфліктів.

Тема 4. Співвідношення причин та приводів до застосування сили

Найважливіші причини конфліктів. Сутність політичних, економічних та ідеологічних суперечностей між державами. Взаємозв'язок між зовнішньою політикою держави і діяльністю недержавних суб'єктів міжнародних відносин. Конфлікт як наслідок зіткнення зовнішньополітичних ліній. Типи зовнішньої політики в концепціях Й. Беллєра, К. Холсті та Дж. Розенау. Поняття приводу до застосування сили та його роль у внутрішній та зовнішній політиці. Типи політичної аргументації необхідності застосування збройної сили. Поняття *casus belli* та його найважливіші різновиди: провокація, інсинуація та інцидент. Поняття та режими використання *casus foederis* у зовнішній політиці держави.

Тема 5. Структурні чинники міжнародних конфліктів

Поняття міжнародних систем як функціональної структури міжнародних відносин. Типи міжнародних систем у класифікаціях Е. Чемпеля, М. Каплана, Р. Арона, Г. Кісінджера. Поняття структурних обмежень та можливостей у концепції К. Вотца. Правила інтеракції між глобальними наддержавами в концепції М. Каплана. Поняття полюсності систем. Структурна теорія агресії Й. Гальтунга. Конфліктність у міжнародних системах. Підходи Р. Арона та К. Уолтца: зміст дискусії. Емпіричні дослідження конфліктності міжнародних систем. "Крива" Розекранца. Моделювання конфліктних коаліцій в тристоронній грі. Масштаби та частота конфліктів у моно, бі та мультиполярних системах.

Тема 6. Проблеми мирного розв'язання збройних конфліктів

Специфіка збройних конфліктів. Складність примирення сторін. Специфіка мирного врегулювання збройних конфліктів у фазах: загострення (кризи), ескалації та деескалації. Мотивація зацікавлених у мирному врегулюванні збройного конфлікту держав. Засоби мирного врегулювання міжнародних воєнних конфліктів: юридичні, політичні, дипломатичні. Міжнародне посередництво та превентивна дипломатія. Миротворчі операції. Причини та особливості міжнародного втручання. Проблема інтервенції у сучасних міжнародних відносинах.

Тема 7. Поняття та особливості переговорного процесу

Поняття переговорів та переговорного процесу. Специфіка моделювання переговорного процесу. Формально-логічні моделі. Моделі А. Ковальова та Т. Шелінга. Концептуальна схема Я. П'єтрася. Варіантне моделювання переговорного процесу в теорії ігор. Класична модель Дж. Неша. Наслідки переговорів. Напрямок В. Паретто. Розв'язання ігор: егалітарне, утилітарне, харитативне та дистрибуційне. Фази переговорного процесу: діагностування, опрацювання формули переговорів, "торгу". Політичні рішення, що приймаються до початку переговорів. Стратегічні та тактичні інтереси. Максимальні та мінімальні поступки. Специфіка дій сторін в переговорному процесі. Стили ведення переговорів: діловий, активний, жорсткий, ультимативний. Стратегії: жорстка, компромісна, комбінована. Варіанти тактики сторін в концепції К. Холсті.

Тема 8. Особливості сучасних конфліктів: зародження, перебіг, розвиток, прогнозування.

Конфлікти на Далекому Сході в кінці XIX на початку XX століть. Конфлікти європейських держав напередодні першої світової війни: криза світової системи. Глобальні міжнародно-політичні і збройні конфлікти. Міжнародні конфлікти міжвоєнного періоду: причини і наслідки для світової системи. Африканські конфлікти другої половини XX ст. Хронічні конфлікти XX століття (причини і методи невдалих спроб розв'язання). Конфлікти Півд. і Центральної Америки.

ДИПЛОМАТИЧНИЙ ПРОТОКОЛ І ЕТИКЕТ

Тема 1. Дипломатичне листування як одна з найважливіших форм міждержавного спілкування

Поняття дипломатичного листування. Визначення основних його особливостей. Виокремлення понять «дипломатична пошта», «дипломатична кореспонденція». Призначення та правовий статус дипломатичної пошти. Визначення терміну «документ», характеристика його різновидів. Сучасна класифікація документів. Дефініція понять «дипломатичний документ», «міжнародний документ». Особливості типології документів дипломатичного листування (документи зовнішньодипломатичного та внутрішньовідомчого листування). Мова дипломатичного листування та дипломатичного спілкування. Загальні принципи та особливості написання і оформлення документів дипломатичного листування

Тема 2. Найпоширеніші види документів дипломатичного листування

Призначення нотної документації. Поняття нотифікації. Основні різновиди дипломатичних нот: вербальна, особиста, циркулярна, ідентична, колективна, урядова. Вербальна нота. Тематика та призначення вербальних нот. Структура і змістове оформлення. Поняття формули ввічливості і компліменту. Протокольні формули ввічливості, що використовуються для написання різного роду вербальних нот. Особливості викладу центральної частини тексту ноти. Вимоги щодо оформлення вербальної ноти. Особиста (підписна) нота. Характерні особливості та призначення особистої ноти. Структурні компоненти і формат ноти. Можливі форми звертання до адресата у особистих нотах. Вступний та завершальний компліменти. Мовний стиль центральної частини ноти. Типові реквізити підписної ноти. Особливості написання та оформлення циркулярної, ідентичної, колективної та урядової нот. Пам'ятна записка. Різновиди (що передається особисто або ж надсилається через кур'єра). Типові реквізити та форма пам'ятної записки. Види та стилістичні характеристики меморандумів. Основні вимоги щодо написання та оформлення. Різновиди та призначення листівок. Особливості написання телеграм.

Тема 3. «Напівофіційне» і «приватне» листування

Поняття приватного листа і приватного листа напівофіційного характеру. Функціональне призначення, загальні особливості. Форми звертання до адресата у листі. Різновиди вступних та завершальних мовних компліментів. Особливості викладу основної частини тексту листа. Загальноприйняті реквізити листів.

Тема 4. Односторонні та багатосторонні позиційні документи

Різновиди і призначення позиційних документів. Особливості односторонніх, двосторонніх та багатосторонніх заяв. Тематика та рекомендації щодо написання заяв. Декларація як особливий вид дипломатичних документів. Структура і зміст декларації. Різновиди декларацій. Виступи, промови керівників та представників держави. Структура і характер виступів. Комюніке як особливий тип дипломатичних документів. Призначення та форми комюніке.

Тема 5. Документи внутрішньовідомчого листування: доповідна та службова записки

Поняття і призначення внутрішньовідомчого листування. Класифікація документів внутрішньовідомчого листування (у системі органів МЗС України). Загальні вимоги щодо їх написання та оформлення. Доповідна записка. Структура та порядок оформлення. Різновиди доповідних записок. Службова записка. Види службових записок та їх мовностилістичні особливості.

Тема 6. Особливості написання та оформлення інформаційно-довідкових документів

Специфіка інформаційно-аналітичної діяльності закордонних представництв. Класифікація інформаційно-довідкової документації органів дипломатичної служби України. Інформаційна довідка про державу перебування. Різновиди і призначення інформаційних

довідок (загальна, розширена, тематична, довідка про стан двосторонніх відносин). Вимоги щодо укладання інформаційної довідки. Загальні рекомендації. Біографічна довідка. Різновиди та мовностилістичні характеристики. Огляди преси. Функціональне призначення та формат. Основні різновиди оглядів преси: тематичний, оперативний, «Країна на сторінках та у радіо- і телепередачах ЗМІ. Вимоги та рекомендації щодо формування оглядів преси.

Тема 7. Звітна документація: призначення та особливості оформлення

Різновиди звітної документації органів дипломатичної служби України. Призначення і структурні елементи річного політичного звіту. Вимоги щодо написання та оформлення. Перелік додатків до річного політичного звіту. Піврічний звіт і політичний лист: структура та мовностилістичні особливості.

Тема 8. Структура та різновиди міжнародних договорів

Поняття міжнародного договору. Терміни (найменування), що використовуються для позначення міжнародного договору, та їх зміст. Сучасна класифікація міжнародних договорів. Стадії укладання міжнародних договорів: прийняття тексту договору (підготовка, розробка, узгодження та прийняття тексту договору); встановлення його автентичності (парафування); вираження згоди на обов'язковість міжнародного договору (підписання, обмін документами, ратифікація, затвердження, приєднання); реєстрація та опублікування. Структурні компоненти міжнародного договору: преамбула, загальні положення, центральні положення, заключні положення. Поняття «застереження до договору».

МІЖНАРОДНІ КОНФЛІКТИ

Тема 1. Міжнародний конфлікт. Поняття, види, підходи до класифікації та вивчення.

Визначення поняття «конфлікт» і «міжнародний конфлікт». Основні наукові підходи до трактування ролі та значення явища конфлікту для функціонування суспільства і у міжнародних відносинах. Типологія міжнародних конфліктів. Структура та механізми розвитку міжнародних конфліктів. Причини виникнення конфліктів у міжнародному середовищі.

Тема 2. Сила і могутність у системі міжнародних відносин. Війна.

Поняття сили та могутності, їх співвідношення. Функції сили у міждержавних відносинах. Дилема безпеки та міжнародні конфлікти. Заборона використання сили у міжнародних відносинах. Теорія балансу сил. Поняття війни. Стан війни між державами: умови виникнення та наслідки. Співвідношення сил в світі, регіоні, між двома державами як передумова виникнення війни/підтримання миру. Збройний конфлікт як специфічний вид міжнародного конфлікту. Сучасний збройний конфлікт.

Тема 3. Асиметричні конфлікти

Асиметричні конфлікти як новий тип конфліктів у міжнародних/міждержавних відносинах. Принципи «асиметрії». Види асиметричних конфліктів. Тероризм. Концепція конфліктів низької інтенсивності. Партизанська війна та герилья. Новітні технології та їх застосування з метою здобуття вирішальної переваги над супротивником. «Інформаційна війна».

Тема 4. Психологічні аспекти міжнародних політичних конфліктів

Психологічні механізми політичних конфліктів. Роль особистостей у процесах формування конфліктогенного потенціалу. Менталітет і психологічна готовність народу до збройної боротьби. Інформаційно-психологічна складова сучасних конфліктів. Проблеми «стримування» та «залякування» супротивника. Проблеми побудови довіри і розвитку кооперативного стилю поведінки між конфліктуючими сторонами. «Теорія ігор» в цілях моделювання поведінки учасників конфлікту.

Тема 5. Особливості сучасних регіональних та локальних конфліктів .

Поняття регіонального/локального конфлікту. Етнічно-конфесійна спрямованість сучасних регіональних/локальних конфліктів. Глобальні проблеми людства та їх вплив на рег./лок. конфлікти. Самофінансування війн у третьому світі і боротьба за цінні ресурси (два аспекти – для збагачення окремих керівників, для виживання народу в цілому). Взаємозв'язок структури існуючої міжнародної системи і «системи» рег./лок. конфліктів (біполярна «холодна війна» і перенос у третій світ, розпад біполярної системи і «непотрібні конфлікти» - релікти холодної війни).

Тема 6. Міжнародно-правові механізми контролю та управління конфліктами.

Право на війну і право війни і анархічна структура міжнародних відносин. Юридична заборона війни як інструменту світової політики (поч. XX ст.). Статут ООН і право на самооборону. Збройні сили ООН. Сучасне гуманітарне право.

Тема 7. Вирішення міжнародних конфліктів.

Розв'язання конфліктів силовими засобами. Переговори (проблеми організації і проведення). Проблеми посередництва у міжнародних конфліктах. Роль міжнародних організацій у врегулюванні та розв'язанні конфліктів. Миротворчість. Концепція пост-конфліктного миробудівництва.

Тема 8. Аналіз особливостей сучасних конфліктів, прогнозування їх розвитку та перебігу.

Конфлікти на Далекому Сході в кінці XIX на початку XX століть. Конфлікти європейських держав напередодні першої світової війни: криза світової системи. Глобальні міжнародно-політичні і збройні конфлікти. Міжнародні конфлікти міжвоєнного періоду: причини і наслідки для світової системи. Африканські конфлікти другої половини XX ст. Хронічні конфлікти XX століття (причини і методи невдалих спроб розв'язання). Конфлікти Півд. і Центральної Америки.

ТАЄМНА ДИПЛОМАТІЯ І РОЗВІДКА

Тема 1. Теоретичні аспекти роботи розвідувальних служб.

Сутність поняття “розвідка”, його основні складові. Особливості дефініювання сутності розвідки. Зовнішня розвідка, контррозвідка і кримінальна розвідка як основні категорії розвідки. Мета і завдання розвідки. Внутрішня і зовнішня розвідка, їхні основні функції. Засоби і методи діяльності розвідки. Шпіонаж, стеження, дезінформація. Таємні операції розвідувальних служб, їхня специфіка. Основні підрозділи розвідувальних служб за кордоном та їх діяльність. Сучасні проблеми і перешкоди у роботі розвідки.

Тема 2. Розвідка і таємна дипломатія у часи античності і середньовіччя.

Особливості понять “таємна війна” і “розвідка”. Діяльність офіційної і таємної дипломатії в античній і середньовічній часи. Перші розвідувальні місії. Специфіка розвідувальної діяльності в античний період. Основні засоби діяльності розвідки Александра Македонського. Поштова цензура. Розвідувальна підготовка військових кампаній карфагенського генерала Ганнібала. Розвиток розвідки у Стародавньому Римі. Розвідка Юлія Цезаря. Вдосконалення розвідувальної діяльності в епоху Візантійської імперії. Організація розвідувальної служби у середньовічній Франції. Розвідка королів Філіппа II Августа, Карла V, Людовіка XI. Організація та особливості діяльності розвідки Римського престолу. Виникнення постійних посольств як центрів розвідувальної діяльності. Особливості розвідки епохи Відродження. Контршпіонаж, перлюстрація кореспонденції, криптографія. Протистояння католицизму і Реформації в Європі. Розвідка ордену єзуїтів на чолі з Ігнатієм Лойолою. Розвідка королеви Англії Єлизавети I Тюдор. Уільям Сесіл. Ніколас Трокмортон. Особливості розвідувальної організації Френсіса Уолсінгема та її діяльність.

Тема 3. Розвиток розвідки у XVII–XVIII ст.

Особливості діяльності розвідувальних служб у протистоянні європейських монархій у XVII ст. Розвідка кардинала Рішельє. Жозеф дю Трембле. Заснування сучасної криптографії. Антуан Россіньоль. Таємна служба кардинала Мазаріні. Єпископ Фрежюський Ондедей. Фронда (1648–1653 рр.) і таємна війна. Зміна пріоритетів у роботі розвідки. Громадянська війна в Англії (1642–1645 рр.) і розвідка ворогуючих сторін. Таємна служба Олівера Кромвеля. “Розвідувальний департамент” Джона Терло. Занепад англійської розвідки під час Реставрації. Джордж Даунінг. “Славна революція” в Англії 1688 р. Розвідувальна служба Вільгельма III Оранського. Дипломатія і розвідка у боротьбі європейських монархій за іспанську спадщину. Таємна служба Джона Черчілля, першого герцога Мальборо. Особливості дипломатії і шпіонажу у XVIII ст. Розквіт діяльності “чорних кабінетів”. Розвідка пруських королів Фрідріха Вільгельма I і Фрідріха II. Таємна служба австрійського канцлера Кауніца. Перетворення розвідки на постійно функціонуючу організацію. Структура і механізм діяльності англійської таємної служби наприкінці XVIII ст. Розвідувальні центри у Голландії і Бельгії.

Тема 4. Діяльність розвідувальних служб у XIX ст. Розвідка Наполеона I Бонапарта

Боротьба Англії проти французької революції. Діяльність шпигунської організації “Корреспонданс”. Організація змов проти генерала Бонапарта з боку англійської розвідки. Розвідка Наполеона. “Таємне бюро” Жана Ландре. Прихід Наполеона до влади у Франції, протистояння французьких та англійських таємних служб. Система розвідувальних організацій імператора Наполеона. Жозеф Фуше. Розвідувальна діяльність Карла Шульмейстера. Галейран. Розвідувальна підготовка до походу Наполеона проти Росії. Протистояння французької і російської розвідувальних служб. Таємна війна європейських держав після зречення Наполеоном престолу.

Тема 5. Значення роботи розвідки під час Першої світової війни.

Підготовка німецької розвідки до Першої світової війни. Діяльність англійської розвідки на зламі XIX і XX ст. Таємні місії Уільяма Реджинальда Холла і Сіднея Рейлі. Створення англійської контррозвідки MI-5, її завдання. Специфіка діяльності таємних служб Франції, Австро-Угорщини, Росії, Японії напередодні Першої світової війни. Справа полковника Альфреда Редля. Розширення розвідувальної діяльності під час війни. Структура та організація роботи спецслужб воюючих держав. Багаторівневі розвідувальні організації. Специфіка роботи таємних агентів у воєнний час. Способи дезінформації ворога. Винайдення радіо та його роль у розвідувальній справі. Зростання значення контррозвідки. Військова цензура. Робота розвідувальних служб на території Голландії і Бельгії. Організація “Біла пані”, її співпраця з англійською розвідкою. Розвідка і диверсійна діяльність. Франц Рінтелен і його робота у США. Успіхи англійських спеціалістів у галузі криптоаналізу. “Кімната № 40”. Значення розвідки зв’язку. Телеграма Ціммермана. Дезінформаційна операція німецьких та австрійських розвідок для забезпечення перемоги у битві при Капоретто (жовтень 1917 р.). Діяльність розвідувальних служб у колоніальних і залежних державах. Шпигунська мережа німецького консула Карла Васмуса в Ірані. Розвідка на завершальному етапі війни.

Тема 6. Таємна дипломатія і розвідка під час Другої світової війни

Широка співпраця американських та німецьких промислових і фінансових кіл у міжвоєнний період. Створення Банку міжнародних розрахунків, його основні функції. Заснування Управління координатора інформації як центру таємної дипломатії та інформації США. Уільям Донован. Створення Управління стратегічних служб (УСС). Розширення діяльності розвідувальної служби Німеччини Абверу за кордоном. Військові організації (КО) та їх робота. Адмірал Фрідріх Вільгельм Канаріс. Розвідувальна діяльність і дипломатичні маневри Англії та Франції напередодні Другої світової війни. Мюнхенська змова 1938 р. Англо-німецька спільна заява як гарантія миру між двома державами і виправдання політичного курсу уряду Невіла Чемберлена. Таємні ініціативи Великої Британії щодо угоди з Німеччиною про поділ сфер впливу у світі. Сер Горас Вільсон. Зондування позиції Польщі з боку Німеччини

щодо союзу для ведення майбутньої війни проти СРСР. Таємні переговори представників англійських і німецьких політичних, промислових і фінансових кіл щодо співпраці на основі поділу сфер впливу. Переговори Г. Вільсона і Г. Вольтата у Лондоні 1939 р. Місія швейцарського дипломата Карла Буркхардта. Англо-франко-радянські військові переговори у Москві щодо союзу проти Німеччини та причини їхньої невдачі. Паралельні ініціативи Німеччини. Укладення пакту Молотова–Ріббентропа та його наслідки. Операція “Гіммлер”. Початок Другої світової війни. Позиції урядів Великої Британії та Франції під час “дивної війни”. Розгром Франції. Еволюція позиції Німеччини щодо співпраці з Англією, розробка операції “Морський лев”. “Плани для Англії” німецької служби безпеки СД. Успішна робота британських криптоаналітиків щодо розкриття механізму кодування німецької машини “Енігма”. Створення дешифрувальної машини “Ультра”. Причини зміни зовнішньополітичного курсу Німеччини. Розробка планів нападу на СРСР. Розвідувальна підготовка Німеччини до здійснення плану “Барбаросса”. Штаб “Валлі”. Дезінформаційні заходи. Таємна авіарозвідка. Успіхи і прорахунки німецької розвідки у війні проти СРСР. Політ Рудольфа Гесса до Великої Британії і реакція німецького та англійського керівництва. Радянська розвідка на початку Другої світової війни. Діяльність агентурних мереж в Європі. Леопольд Треппер і “Червона капела”. Розвідувальна робота групи Ріхарда Зорге в Японії. Позиція радянського керівництва щодо намірів нападу Німеччини на СРСР. Оголошення війни Німеччиною і реакція радянської сторони. Напад Японії на Перл-Харбор та його наслідки. Вступ США у Другу світову війну. Протистояння і співпраця розвідувальних служб держав-учасниць світової кризи у ході війни. Успіхи радянської розвідки у боротьбі проти Німеччини. Таємні операції німецької розвідки. Політичні маневри Великої Британії та США щодо відкриття другого фронту в Європі. Таємні переговори керівників розвідок Німеччини, США та Англії у м. Сантандер та їх наслідки. Військово-політичні ініціативи Німеччини на завершальному етапі війни. “Меморандум Ріббентропа”. “Тиха” капітуляція німецьких військ на західному фронті. Операція “Санрайз” (“Кросворд”). Капітуляція Німеччини на західному і східному фронтах. План “Каліпсо”.

Тема 7. Протистояння ЦРУ і КДБ у період “холодної війни”. Діяльність спецслужб на сучасному етапі.

Створення Комітету державної безпеки (КДБ), його основні функції. Легали і нелегали КДБ. Протистояння західних і радянських спецслужб в межах глобального міжблокового протистояння, їхні таємні операції. Справа Кіма Філбі. Справа Гюнтера Гільйома. Створення Центрального розвідувального управління (ЦРУ) у США. Управління координації політики, його основні функції. Структура ЦРУ та механізм діяльності. Співпраця з іншими розвідувальними підрозділами в межах Розвідувального співтовариства США. Таємні операції ЦРУ у 1950-х рр. Операція “Аякс” в Ірані. Операція “Успіх” у Гватемалі. Початок розвідувальних польотів американських шпигунських літаків У-2 над територією СРСР. Френсіс Гері Пауерс. Діяльність ЦРУ під час Карибської кризи. Операція з висадки десанту в Затоці свиней та причини її невдачі. Значення роботи ЦРУ для уряду США у ході В’єтнамської війни. Співпраця ЦРУ та англійської розвідки МІ-6 під час Фолклендської війни. Операція “Іран – контраст” та її наслідки. Зміна іміджу КДБ під час політики “перебудови” Михайла Горбачова. Спроба державного перевороту в СРСР у серпні 1991 р. та її невдача. Світова реакція на події в СРСР. Роль КДБ у політичному розвитку Росії після розпаду СРСР. Становлення російських служб безпеки. Розвідувальна здатність Європейського Союзу, її особливості і перспективи. Ідея створення Спільної європейської розвідувальної політики, основні проблеми її реалізації. Потреба у реформуванні роботи Розвідувального співтовариства США. Пріоритети американської розвідки на сучасному етапі.

ПЕРЕГОВОРНИЙ ПРОЦЕС У МІЖНАРОДНІЙ ПРАКТИЦІ

Тема 1. Міжнародні переговори: дефініції, основні характеристики, функції, та класифікації

Дефініція переговорів і переговорного процесу. Мистецтво переговорів як основа дипломатії. Основні цілі і значення переговорів у сучасній міжнародній практиці. Особливості переговорів: наявність спільної проблеми для вирішення, її спільне обговорення сторонами; спільність або розходження інтересів сторін; взаємозалежність учасників у процесі прийняття рішення; чітко виражений процесуальний характер. Принципи проведення переговорів (принцип ввічливості, взаємності, принцип непорушності суверенітету, ін.). Класифікація переговорів (політичні і дипломатичні; двосторонні і багатосторонні; короткотермінові і довготривалі; разові і періодичні; монопроблемні і комплексні; публічні і конфіденційні; прямі і непрямі тощо). Функції переговорів (реалізація національних інтересів, спільне вирішення проблем, інформаційно-комунікативна, регулятивна, пропагандистська, ін.). Особливості дослідження переговорів: традиційний і модерністський наукові підходи. Теорія ігор та її використання для дослідження переговорів. Основні дилеми теорії ігор (дилема в'язнів, дилема півнів, оленів, гармонії інтересів, камікадзе) і вироблення різних переговорних моделей (переговори з нульовою сумою, з позитивною/від'ємною сумою).

Тема 2. Стратегії та тактичні прийоми ведення переговорів

Визначення понять: «переговорна стратегія» і «тактика». Особливості м'якої (м'якого торгу), жорсткої (позиційного торгу) та змішаної (принципової або спільного вирішення проблеми) стратегій. Переговорні моделі. Особливості проведення інтегративних (партнерських) переговорів. Полемічні (дистрибутивні) переговорні ігри і тактика їх ведення. Характеристика принципів переговорів. Тактичні прийоми, котрі використовуються у межах партнерського підходу ведення переговорів, в умовах жорсткого «торгу» і на принципівих переговорах. Фактори, що зумовлюють побудову стратегії і вибір тактики ведення переговорів. Основні складові успішних переговорів.

Тема 3. Планування та організація міжнародних переговорів

Ретельне планування і підготовка переговорів як основна складова успіху їхнього проведення. Всеохоплюючий характер підготовки переговорів: теоретичний і організаційний етапи. Теоретична підготовка до ведення переговорів: формулювання переговорної концепції. Комплексний аналіз предмету переговорів. Визначення переговорного інтересу. Окреслення позицій на переговорах (визначення основних цілей і шкали пріоритетів). Розробка альтернатив вирішення проблеми. Розробка стратегії і тактики ведення переговорів. Підготовка інформаційно-довідкових матеріалів і формування переговорного досьє. Організаційний етап підготовки переговорів. Вибір місця (країни, приміщення) для проведення переговорів. Узгодження часу проведення, порядку денного і процедури. Специфіка формування делегацій. Проведення нарад і консультацій. Технічні засоби забезпечення переговорів.

Тема 4. Протокольні аспекти та етикет міжнародних переговорів

Зустріч і розміщення делегацій. Оформлення залу проведення переговорів. Протокольне старшинство. Правила розсадки на двосторонніх та багатосторонніх переговорах. Почесне місце. Етикет одягу для чоловіків і жінок на переговорах. Протокольні особливості завершення переговорів.

Тема 5. Комунікативні та психологічні аспекти переговорів

Вербальні засоби комунікації на переговорах. Моделі і стилі спілкування. Способи впливу на співбесідника: (переконання, навіювання, психічне зараження, маніпулювання, актуалізація). Вміння переконувати (з урахуванням конкретної ситуації, індивідуальних особливостей комунікаторів, вихідних позицій адресата і відправника повідомлення; логіко-психологічні правила формулювання повідомлень). Вміння слухати та прислухатися до співрозмовника. Правила постановки запитань. Правила раціонального ведення дискусії. Мовленнєвий етикет. Поняття невербальної комунікації. Характеристика основних методів невербальної комунікації: оптико-кінестичних (жести, міміка і пантоміміка, рухи тіла); паралінгвістичних (діапазон, тональність, якість голосу); екстралінгвістичних (темп, паузи,

різні вкраплення у мову); проксемічних (організація простору і вибір часу спілкування); контакту очей. Психологічний настрій учасників переговорів. Керованість дій та настрою.

Тема 6. Посередництво на переговорах. Міжнародні договори.

Дефініція поняття «посередництво». Розмежування понять: «посередництво», «арбітраж», «добрі послуги», «інститут спостерігачів». Характеристика основних моделей посередництва (фасилітаторство, консультативна модель, посередництво з елементами арбітражу). Різновиди посередництва. Функції медіаторів. Характеристика вимог, що ставляться перед посередниками. Етапи посередництва на переговорах: ініціатива пошуку згоди між сторонами; налагодження переговорного процесу; участь у переговорному процесі; контроль і спостереження за виконанням домовленостей. Основні стратегії посередництва.

Тема 7. Національні стилі ведення переговорів.

Вплив національного характеру на стиль учасника переговорів. Параметри національного стилю: ціннісні орієнтації, ментальні особливості, механізми прийняття рішень, особливості поведінки на переговорах, найхарактерніші тактичні прийоми. Характеристика провідних стилів західної культури переговорів: американського, британського, французького, німецького. Національні особливості конфуціансько-буддистської культури ведення переговорів: китайський, японський стилі. Індійський та арабський національні переговорні стилі.

ОСНОВИ СВІТОВОЇ ПОЛІТИКИ

Тема 1. “Основи світової політики” як навчальна дисципліна.

Предметне поле навчальної дисципліни “Основи світової політики”. Виникнення світової політики як навчальної дисципліни у другій половині ХХ століття. Світова політика в системі соціальних наук. Співвідношення предметних областей світової політики і міжнародних відносин. Джерела та література для вивчення курсу. Методи дослідження світової політики.

Тема 2. Міжнародні системи і світова політика.

Поняття системи міжнародних відносин. Вестфальський мир і формування системи національних держав. Основні риси різних історичних систем міжнародних відносин (“Європейський концерт”, Версальсько-Вашингтонська система, Ялтинсько-Потсдамська система. Питання “полярності” світової системи. Дискусія про сучасну структуру світової політики та сценарії процесу її формування.

Тема 3. Актори світової політики.

Відмінності в поняттях “актор”, “суб’єкт”, “учасник” світової політики. Актори в дослідженнях міжнародних відносин і світової політики. Множинність акторів у сучасній світовій політиці: їх ресурси, цілі, внутрішня організація. Держава як основна форма політичної організації суспільства в сучасному світі. Міжурядові організації в сучасній політичній системі світу. Типологія міжурядових організацій. Неурядові учасники в сучасній політичній системі світу. Проблема взаємодії державних і недержавних учасників при регулюванні сучасних міжнародних відносин.

Тема 4. Основні світові політичні процеси і тенденції.

Глобалізація і фрагментація. Їх взаємозв’язок і прояви в політичній практиці. Міжнародно-політичне співробітництво і протиборство в сучасному світі. Його основні форми і характерні особливості. Легітимне і нелегітимне використання насилля у світовій політиці і його особливості на початку ХХІ століття. Кримінальна сфера міжнародної взаємодії, її зв’язок із світовою політикою та економікою. ”Технологічний вибух” і його політичні наслідки.

Тема 5. Виклики сучасного світу.

Проблеми безпеки і контролю над озброєнням у сучасному світі. Основні підходи до розуміння безпеки. Постачання зброї і торгівля зброєю. Проблеми організованої злочинності, наркобізнесу і тероризму. Конфлікти в сучасному світі. Їх особливості і типологія. Сировинна, демографічна, екологічна проблеми і їх політичний зміст.

Тема 6. Основні виміри світової політики.

Проблема відносин Північ-Південь. Проблеми демографії і екології. Політизація міжнародного економічного співробітництва. Економіка і політика в міжнародних конфліктах сучасності. Воєнний вимір світової політики: кількісні показники і тенденції їх змін.

Тема 7. Духовні і етичні основи світової політики.

Духовні цінності і моральні основи світової політики. Значення моральних принципів у світовій політиці. Проблема культурної ідентичності у своїй політиці як основна проблема нового тисячоліття. Аналіз різних концепцій співвідношення моралі і політики в міжнародних відносинах. Поняття людського виміру світової політики. Високоморальна політика в ядерний час як найбільш виправдана і ефективна політика.

Теорія міжнародних відносин

1. Мальський М., Мацяк М. Теорія міжнародних відносин: Підручник. – 3-тє вид., перероб. і доп. Київ: Знання, 2007. – 461 с.
2. Brown Ch., Ainley K. Understanding International Relations. – 3. Ed. – Palgrave Macmillan, 2005 – 294 p.
3. Burchill S., Linklater A., Devetak R., Donnelly J., Paterson M., Reus-Smit Ch., True J. Theories OF International Relations. – 3. Ed. – Palgrave Macmillan 2005 – 310 p.
4. Griffiths M., Roach S. C., Solomon M. S. Fifty Key Thinkers In International Relations. – 2. Ed. – Routledge, 2009. – 404 p.
5. International Relations Theory For The Twenty-First Century. An Introduction. / Griffiths M. [Ed.] – 2. Ed. – Routledge, 2007. – 270 p.
6. Perspectives On World Politics. / Little R., Smith M. [Ed.]. – 3. Ed. – Routledge, 2006. – 491 p.
7. Weber C. International Relations Theory. A Critical Introduction. – 3. Ed. – Routledge, 2010. – 239 p.

Історія міжнародних відносин

1. Жан-Батіст Дюрозель. Історія дипломатії від 1919 року до наших днів. – Київ: Основи, 1995.
2. История дипломатии. – Москва: АСТ, 2006.
3. Кальвокоресси П. Мировая политика после 1945 года. В 2 т. – Москва, 2000.
4. Киссинджер Г. Дипломатия. – Москва. 1997.
5. Коппель О.А., Пархомчук О.С. Міжнародні відносини ХХ сторіччя. – К., 1999.
6. Міжнародні відносини та зовнішня політика. (1945 – 70-ті роки). Підручник. – К. Либідь, 1999.
7. Міжнародні відносини та зовнішня політика (1980 – 2000 роки). Підручник. – К., Либідь, 2007.
8. Світова та європейська інтеграція. Навчальний посібник. – Львів: ЛРІДУ, 2005.

Зовнішня політика України

1. Зовнішня політика України. Навч. посібник. / Кучик О., Заяць О. – К. : Знання, 2010. – 572 с.
2. Зовнішня політика України. Підручник. / Чекаленко Л.Д.. – К. : Либідь, 2006. – 712 с.
3. Україна в постбіполярних міжнародних відносинах. Навч. Посібник. За ред. Л. Губерського. – К. : Вид-во КНУ імені Т.Шевченка, 2010. 652 с.

Зовнішня політика країн СНД

1. Міжнародні організації: Навч. посіб. / За ред. О.С. Кучика. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2007. – 749 с.
2. Моисеев Е. Международно - правовые основы сотрудничества стран СНГ. – М: Юристь, 1997. – 272 с.
3. Джекшенкулов А. Новые независимые государства Центральной Азии в мировом сообществе. – Москва, 2000. – 128с.
4. Медведев С. С. Россия: внешняя политика, безопасность, идентичность. // Мировая экономика и международные отношения. – 2003. – № 7.
5. Матусевич Е. Особенности и приоритеты национальной стратегии безопасности и политики Беларуси // Стратегія національної безпеки України в контексті досвіду світової спільноти / під наук. ред. проф. О.М.Гончаренка – К.,2001. – С. 92-102.
6. Уайт С., Лайт М., Лоуэнхардт Д. Белоруссия, Молдавия, Украина: к Востоку или к Западу // МЭиМО. – 2001. – № 7.

7. Исмаилов Э., Папава В. Центральный Кавказ: от геополитики к геоэкономике. - СА&СС Press AB, 2006. – 212 с.
8. Омаров Н. Внешняя политика Кыргызской Республики в контексте проблем глобальной безопасности. – Бишкек, 2006. – 327с.
9. Абдулатипов Р. Г. Этнополитические конфликты в СНГ: наднациональные механизмы разрешения. - М.: Слав. диалог. – 1997. – 32 с.
10. Этнические и региональные конфликты в Евразии. - М.: Весь мир, 1997 Кн. 1 : Центральная Азия и Кавказ/ Общ. ред. Малащенко А. и др.- 204

Зовнішня політика країн Європи

1. Газін В., Копилов С. Новітня історія країн Європи та Америки. 1945-2002 рр. – Київ: Либідь, 2004. – 623 с.
2. Дорошко М.С. Геополітичні інтереси та зовнішня політика держав пострадянського простору : навч. посіб., 2012.- 228с.
3. Европейские страны СНГ. Место в „Большой Европе”/Под ред. В. Грабовски, А.В. Малыгина, М.М. Наринского. – М.:Международные отношения, 2005. – 308 с.
4. Зарубежные страны. Выпуск 1:1998-2003 гг/ Автор-составитель Я.М. Бердычевский. – Запорожье:Премьер, 2003. – 624 с. Павлов Н.В. Внешняя политика ФРГ в постбиполярном мире. – М.: Наука, 2005. – 410 с.
5. Соціально-економічна географія світу/ за ред. Кузика С.П.- Львів, 2002.
6. Франція. В поисках новых путей / Под ред. Ю.И. Рубинского. - М.: Весь мир, 2007. – 347 с.
7. Шадурский В.Г. Внешняя политика Франции. 1945-2002. – Минск: БГУ, 2004. – 175 с.
8. Юго-Восточная Европа в эпоху кардинальных перемен/ Под ред. А.А. Языковой. – М.: Весь мир, 2007. – 347 с.

Зовнішня політика країн Азії, Африки, Австралії та Океанії

1. Александров И.А. Монархии Персидского залива. – М.: Наука 2000.
2. Арабский мир в конце XX века. – М.: Наука, 1996
3. Арин О. Азиатско-Тихоокеанский регион: Мифы, иллюзии и реальность. – М.: Наука 1997.
4. Восток / Запад. Региональные подсистемы и региональные проблемы международных отношений / Под. ред. А.Д. Воскресенского. – М.: РОССПЭН, 2002.
5. Кальвокоресси П. Мировая политика. 1945-2000. – М.: Международные отношения, 2003.
6. Современная Африка: метаморфозы политической власти / Отв. ред. А.М. Васильев. – М.: Вост. Лит., 2009.
7. Сумбатян Ю.Г. Африка на пороге XXI в.: Политические проблемы и перспективы. – М., 1997.
8. Южная Азия: Конфликты и геополитика. – М., 1999.

Зовнішня політика країн Північної і Південної Америки

1. Бжезінський З. Велика шахівниця. – Львів: Лілея-НВ, 2000.
2. Весела Н.М. Перспективи політичної інтеграції країн Латинської Америки та Карибського басейну (тези виступу). // Актуальні проблеми міжнародних відносин: Збірник наукових праць. Випуск 21 (Частина I). – 2000. – С.36-42.
3. Весела Н.М. Розвиток співробітництва між країнами Європейського союзу та Латинської Америки і Карибського басейну у 90-х роках XX сторіччя. // Актуальні проблеми міжнародних відносин: Збірник наукових праць. Випуск 28 (Частина II). – 2001. – С.20-30.
4. Державний департамент Сполучених Штатів Америки - www.state.gov
5. История Латинской Америки. Вторая половина XX века . Отв. Ред.. Е. Ларин. – М.: Наука, 2004
6. Інформація про Латинську Америку - <http://www.nisc.com>

7. Камінський Є., Дашкевич А. Політика США щодо України. - К., 1998.
8. Ковальова О. Інтеграційна перспектива у Західній півкулі // Дослідження світової політики. Зб. наук. праць. Вип. 19. – Київ: Інститут світової економіки і міжнародних відносин НАН України, 2002. – С. 155–166.
9. Латиноамериканська мережа інформаційних центрів - <http://www.lanic.utexas.edu>
10. Латиноамериканські студії - <http://lcweb2.loc.gov/hlas/>
11. Латинська Америка і світ - <http://www.lanic.utexas.edu/world/search/>
12. Міжнародні відносини та зовнішня політика (1970 - 2000 рр.) / В.С. Бруз, В.М.Матвієнко та ін. – Київ: "Либідь", 2000.
13. Міністерство закордонних справ і зовнішньої торгівлі Канади - <http://www.international.gc.ca/>
14. Міністерство закордонних справ України – www.mfa.gov.ua
15. Політика США в меняючомуся мире / Отв. ред. П. Т. Подлесный; Институт США и Канады. – М.: Наука, 2004. – С. 207-237.
16. Hastedt G. American foreign policy: past, present, future. – New Jersey: Pearson Prentice, Hall, 2006.
17. Ikenberry J. American Foreign Policy. Theoretical Essays. - New Jersey: Pearson Prentice, Hall, 2005.
18. Latin America and the Caribbean in the International System by Atkins, G. Pope. - Westview Press, 1999. – 472 p.
19. Latin American and Caribbean Foreign Policy ed. by Mora F., Hey J. – Lahman: Rowman & Littlefield Publishers, 2003. – 419 p.
20. Modern Latin America / by Thomas E. Skidmore, Peter H. Smith.—Oxford University Press, 2005. – 529 p.
21. Wittkopf E., Kegley C. and Scott J. American Foreign Policy: Pattern and Process. Belmont, Calif.: Thomson Wadsworth, 2003.

Дипломатична і консульська служба

1. Блищекно И.П., Дурденевский В.Н. Дипломатическое и консульское право.- М.,1962
2. Блищенко И.П. Дипломатическое право.- М.,1990
3. Бобылев Г.В., Зубков Н.Г. Основы консульской службы.- М., 1986
4. Віденська конвенція про дипломатичні зносини від 18 квітня 1961 р. // Дипломатична і консульська служба. Збірник документів. / Уклала Кротюк С. Ф. – К.: КиМУ, 2003. – С.3-7.
5. Галиняк Б. Дипломатична служба// Дипломатична бібліотека українського визвольного руху.- Мюнхен, 1945 р., ч. 1
6. Ганюшкин Б.В. Дипломатическое право международных организаций. - М., 1972
7. Геновски М. дипломатическое и консульское право и дипломатический протокол.- София,1971
8. Гуменюк Б.І. основи дипломатичної і консульської служби.- К., 1998
9. Демин Ю.Г. Статус дипломатических представительств и их персонал.- М., 1995
10. Дипломатический словарь (в 3 томах).- М.,1984-86рр.
11. Дипломатія сучасної України.- К.,1997
12. Закон України “Про дипломатичні ранги України” від 28 листопада 2002 року // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2003. – №4.
13. Закон України “Про дипломатичну службу” від 20 вересня 2001 року / Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2003. – №4.
14. Зорин В.А. основы дипломатической службы.- М., 1977
15. Камбон Ж. Дипломат.- М., 1946
16. Киссинджер Г. Дипломатия. – М.,1997
17. Ковалев Ан. Азбука дипломатии. –М.,1993
18. Колоколов Б.Л. Профессия Дипломат. – М., 1998

19. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року.
20. Кулик О.П., Сардачук П.Д. Елементи дипломатичного протоколу і дипломатичної практики в історії України.- Львів, 2000
21. Левин Д.Б. дипломатия: ее сущность, методы и формы.- М., 1962
22. Левин Д.Б.Международное право, внешняя политика и дипломатия.- М., 1981
23. Метренко В.М. Основы консульского права.- М., 1986
24. Никольсон Г. Дипломатия .- М.,1941
25. Основні напрямки зовнішньої політики України. Постанова Верховної Ради України від 2 липня 1993 року. // “Урядовий кур’єр” від 24 липня 1993 р.
26. Плотникова О.В. Консульские отношения и консульское право. – М.,1998
27. Положення про дипломатичне представництво України за кордоном. // “Голос України” від 28 жовтня 1992р.
28. Положення про дипломатичну службу в Україні. Указ Президента України від 16 липня 1993 р. // “Голос України” від 22 липня 1993 р.
29. Положення про Міністерство закордонних справ України затверджено Указом Президента України від 3 квітня 1999 року // Відомості Верховної ради (ВВР). – 2003. – №14.
30. Репецький В.М. Дипломатичне і консульське право.- Львів, 2002
31. Руденко Г.М. Україна дипломатична. – К.,1999
32. Сандровский К.К. Специальные дипломатические миссии. – К.,1977
33. Сандровский К.К. Право внешних сношений. – К., 1986
34. Танюшин Б.В. Дипломатическое право международных отношений. – М., 1972
35. Федоров А. Дипломат и консул. – М., 1965

Конфліктологія і теорія переговорів

1. Гаджиев К. С. Геополитика. Москва, 1997.
2. Герасіна Л. М., Панова М. І. Конфліктологія. Харків, 2002.
3. Доронина М. Международный конфликт. Москва, 1981.
4. Камінський А. Вступ до міжнародних відносин. Львів, 1995.
5. Капітоненко М.Г. Міжнародні конфлікти: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. - К.: Либідь, 2009. - 352 с.
6. Кременюк В. А. Международные конфликты: проблемы управления и контроля.- М.: ИСКРАН, 2006, 222 с.
7. Лебедева М.М. Политическое урегулирование конфликтов: Подходы, решения, технологии: Учеб. пособ. – М.: Аспект-Пресс, 1999. – 271 с.
8. Мадіссон В., Шахов В. Політологія міжнародних відносин. Київ, 1997. Мацях М. Проблема дослідження силових потенціалів держав // Вісник Львівського університету, Випуск 2. Львів, 2000.
9. Мальський М. З. Теорія міжнародних відносин: підручник / М. З. Мальський, М. М. Мацях. – К.: Знання, 2011. – 406 с.
10. Цыганков П.А. Международные отношения. Москва, 1996.
11. Цюрупа М. В. Основи конфліктології та теорії переговорів. К., 2011
12. Уткин Э. А. Конфликтология: теория и практика. М. 1998.
13. Bolding K. Conflict and Defence. A General Theory. New-York, 1962.
14. Holsti D. Crisis, Escalation, War, Montreal, 1972.
15. Lebow R. Between Peace and War: The Nature of International Crisis, Baltimore-London, 1984.

Дипломатичний протокол і етикет

1. Віденська конвенція про дипломатичні зносини від 18 квітня 1961 року.
2. Віденська конвенція про консульські зносини від 24 квітня 1963 року.
3. Віденська конвенція про право міжнародних договорів 1969 р.
4. Закон України «Про міжнародні договори України», 2004 р.

5. Антисуржик. Вчимося ввічливо поводитися і правильно говорити: Посібник / За загальною ред.. О. Серб енської. – Львів, 1994.
6. Богдан С.К. Мовний етикет українців: традиції і сучасність. – К., 1998.
7. Борунков А.Ф. Дипломатический протокол в России. – М., 1999.
8. Ботвина Н.В. Офіційно-діловий та науковий стилі української мови. Навч. посібн. – К., 1998.
9. Ботвина Н.В. Міжнародні культурні традиції: мова та етика ділового спілкування. Навч. посібн. – К., 1998.
10. Блищенко И.П. Дипломатическое право. – М.: Орион, 1990.
11. Ваш зарубежный партнер: переписка документация, контакты. – М., 1992.
12. Веселов П.В. Аксиомы делового письма: культура делового общения и официальная переписка. – М., 1993.
13. Вуд Дж., Серре Ж. Дипломатический церемониал и протокол. – М., 1976.
14. Гуменюк Б.І. Основи дипломатичної та консульської служби. – К., 1998.
15. Дипломатический словарь – В 3 т. – М., 1984-1986.
16. Ділова українська мова: Навч. посіб./ О.Д. Горбул, Л.І. Гал узинська, Т.І. Ситнік, С.А. Яременко; За ред.. О.Д. Горбула. – 5-те вид., стер. – К.: Т-во «Знання», КОО, 2006.
17. Документы и делопроизводство: справочное пособие // Сост. Личачев М.Т. – М., 1991.
18. Захарова Л.М., Коновалова А.А. Основы дипломатической и консульской службы. – Минск, 2001.
19. Зонова Т.В. Современная модель дипломатии – истоки становление и перспективы развития. – М., 2003.
20. Камбон Ж. Дипломат. – К., 1997.
21. Киссинджер Г. Дипломатия. – М., 1997.
22. Ковалев А.Н. Азбука дипломатии. – М.: Международные отношения, 1993.
23. Короткий український дипломатичний словник. / Упорядник Я. Серкіз. За заг. ред. Мальський М.З. - Львів, 2002.
24. Котий Г.А., Гюльмисаров В.Р. Образцы деловой переписки (на англ. и русск. яз.). – М., 1995.
25. Левин Д.Б. Международное право, внешняя политика и дипломатия.- М., 1981.
26. Левин Д.Б. Дипломатия.: ее сущность, методы и формы. – М., 1962.
27. Леонов Н.С. Информационно-аналитическая работа в загранучреждениях. – М., 1996.
28. Лукашук И.И. Стороны в международных договорах. – М., 1966.
29. Лукашук И.И. Международное право. Общая часть. Учебник. – М.:Издательство БЕК, 1997.
30. Мамрак А.В. Українське документування: мова та стиль: Навчальний посібник. Видання третє. – Київ: Центр навчальної літератури, 2004.
31. Манфред Ляхс. Многосторонние договоры. – М., 1960.
32. Михалькевич Г.Н. Этикет международного общения: Учеб. пособие. – Минск, 2004.
33. Молочков Ф.Ф. Дипломатический протокол и дипломатическая практика. – М., 1979.
34. Никифоров Д.С., Борунков А.Ф. Дипломатический протокол в СССР: принципы, нормы, практика. – М.: Международные отношения, 1985.
35. Никольсон Г. Дипломатия. – М., 1941.
36. Палеха Ю.І. Управлінське документування. – К.: Європейський університет, 2001.
37. Плющ Н.П. Формули ввічливості в системі українського мовного етикету // Українська мова і сучасність. – К., 1991.
38. Поленц О.Э. Ратификация международных договоров. – М., 1958.
39. Пономарів О.Д. Стилїстика сучасної української мови. – К., 1994.
40. Пономарів О. Культура слова. – К., 1999.
41. Репецький В. Дипломатичне і консульське право. – Львів, 2002.

42. Сагайдак О.П. Дипломатичний протокол та етикет: Навч. посіб. – К.:Знання, 2005.
43. Сардачук П.Д., Кулик О.П. Дипломатичне представництво: організація і форми роботи. – К., 2001.
44. Соловьев Э.Я. Современный этикет и деловой протокол. – М., 1999.
45. Стенюков М.В. Документы. Делопроизводство. – М., 1995.
46. Талалаев А.Н. Право международных договоров. Общие вопросы. – М, 1980.
47. Талалаев А.Н. Международные договоры в современном мире: Вопросы права международных договоров в свете работы Венской конференции ООН 1968-1969 гг. – М., 1973.
48. Тимошенко Н.Л. Особливості найменування міжнародних договорів // Політика і час. – 1998. - № 8.
49. Товт І.С. Специфіка функціонування і особливості мови дипломатичних документів. –
50. Тугаєнко-Серяк С.М. Довідник службовця. – К., 2000.
51. Українська дипломатична енциклопедія у 2-х томах./ Редкол. Л.В. Губернського. – Київ, 2004.
52. Український правопис – 4-те вид. – К., 1993.
53. Універсальний довідник-практикум з ділових паперів / С.П.Бибик, І.Л.Михно, Л.О.Пустовіт, Г.М.Сюта. – К.: Довіра: УНВЦ “Рідна мова”, 1999.
54. Фельтхэм Р.Дж. Настольная книга дипломата / Седьмое издание. – Мн., 2000.
55. Холопова Т.И., Лебедева М.М. Протокол и этикет для деловых людей. – М., 1995.
56. Хоменко М.Ф. Посібник з діловодства. – К.: Генеза, 2003.
57. Чмут Т. К., Чайка Г.Л. Етика ділового спілкування: Навч. посібник. – 4-те вид., стер. – К., 2004.
58. Pietkiewicz E. Protokół Dyplomatyczny/ - Wydanie IV poprawione i uzupełnione. – Ministerstwo Spraw Zagranicznych. Warszawa, 1998.

Міжнародні конфлікти

1. Апушкин В. А. Из истории русско-японской войны 1904–1905 гг.. — СПб.: Изд-во С.-Петербур. ун-та, 2005.
2. Блоч Дж., Фитцджеральд П. Тайные операции английской разведки. — М.: Политиздат, 1987.
3. Быков П. Д. Русско-японская война 1904–1905 гг. Действия на море. — М.: Изд-во Эксмо, Изографус; СПб.: Terra Fantastica 2003.
4. Великая Отечественная война Советского Союза 1941-1945: Краткая история. — М.: Воениздат, 1984.
5. Война в Корею, 1950–1953. — СПб.: Полигон, 2003.
6. Данилов С. Ю. Гражданская война в Испании (1936-1939). — М.: Вече, 2004
7. Дроговоз И. Г. Англо-бурская война 1899–1902 гг. — Мн.: Харвест, 2004.
8. Дроговоз И. Г. Англо-бурская война 1899–1902 гг. — Мн.: Харвест, 2004.
9. Дэвидсон Ф.Б. Война во Вьетнаме. — М.:Изографус, Эксмо, 2002.
10. Зайончковский А.М. Первая мировая война — СПб.: Полигон, 2002.
11. Захаров С. Е., Багров В. Н., Бевз С. С., Захаров М. Н., Котухов М. П. Краснознаменный Тихоокеанский флот. — М., Воениздат, 1973.
12. Золотарев В. А., Козлов И. А. Три столетия Российского флота, XIX — начало XX века. — М.: АСТ; СПб.: Полигон, 2004.
13. История Великой Отечественной войны Советского Союза 1941-1945 гг. (в 6 томах). — М.: Воениздат, 1960-1965.
14. История второй мировой войны 1939–1945 гг. (в 12 томах). — М.: Воениздат, 1973-82.
15. История первой мировой войны 1914-1918 гг. — М.: Наука, 1975.
16. Козлов А.И. Финская война. Взгляд "с той стороны". — Рига, 1997
17. Корсун Н. Г. Греко-турецкая война 1919–1922 гг. — М.: Воениздат НКО СССР, 1940.

18. Куропаткин А.Н. Русско- японская война, 1904-1905: Итоги войны. — СПб.: Полигон, 2002.
19. Лавренов С. Я, Попов И. М. Советский Союз в локальных войнах и конфликтах. — М.: АСТ; Астрель, 2003.
20. Левицкий Н. А. Русско-японская война 1904–1905 гг. — М.: Изд-во Эксмо, Изографус; СПб.: Terra Fantastica 2003.
21. Лиддел Гарт Б.Г. Вторая мировая война. — М.: АСТ, СПб.: Terra Fantastica, 1999
22. Малые войны первой половины XX века. Балканы. — М: АСТ; СПб.: Terra Fantastica, 2003.
23. Пастухов А. Балканская война 1912–1913 гг. — М: АСТ; СПб.: Terra Fantastica, 2003.
24. Проэктор Д. М.Германо-польская война. Блицкриг в Европе, 1939–1941: Польша — М.: АСТ; СПб.: Terra Fantastica, 2004.
25. Рябинин А. А. Балканская война — М: АСТ; СПб.: Terra Fantastica, 2003.
26. Стьюк У. Корейская война. — М: АСТ, 2002.
27. Тейлор А. Дж. П. Вторая мировая война: Два взгляда. — М.: Мысль, 1995
28. Типпельскирх К. История Второй мировой войны. СПб.:Полигон; М.:АСТ,1999.
29. Уткин А. И. Вторая мировая война. — М.: Алгоритм, 2002
30. Уткин А. И. Первая Мировая война — М.: Алгоритм, 2001.
31. Черчилль Р.С. и У. Шестидневная война. — Иерусалим, "Библиотека-Алия", 1989.
32. Широкопад А.Б. Северные войны России. — М.: АСТ; Мн.: Харвест, 2001.
33. Шталь А. В. Малые войны 1920–1930-х годов. — М.: АСТ; СПб.: Terra Fantastica, 2003.
34. Штенцель А. История войн на море. — М.: Изографус, ЭКСМО-Пресс. 2002.

Тасмна дипломатія і розвідка

1. Безыменский Л. Разгаданные загадки третьего рейха. 1933–1941. – М.: Из-во Агенства печати Новости, 1981.
2. Безыменский Л. Тайный фронт против второго фронта. – М.: АПН, 1987.
3. Бережков В. М. Страницы дипломатической истории: 4-е изд. – М.: Междунар. отношения, 1987.
4. Волков Ф. Д. За кулисами второй мировой войны. – М.: Мысль, 1985.
5. Даллес А. Искусство разведки: Пер. с англ. с сокращениями. – М.: Междунар. отношения – МП “Улисс”, 1992.
6. Десятков С. Г. Уайтхолл и Мюнхенская политика // Новая и новейшая история. – 1979. – № 3.
7. Ингерсолл Р. Совершенно секретно. – М., 1947.
8. История Византии: В 3 т. – М.: Наука, 1967.
9. История дипломатии / Под ред. В. П. Потемкина. В 3 т. – М.: Государственное изд-во полит. литературы, 1941–1945.
10. История Древнего мира: Древний Рим / А. Н. Бадан, И. Е. Войнич, Н. М. Волчек и др. – Минск: Хорвест, 1998.
11. Киссинджер Г. Дипломатия. – М.: Научн.-изд. центр “Ладомир”, 1997.
12. Млечин Л. М. КГБ. Председатели органов госбезопасности. Рассекреченные судьбы. 3-е изд., доп. – М.: ЗАО Центрполиграф, 2006.
13. Плэтт В. Стратегическая разведка. Основные принципы. – М.: Издательский дом “ФОРУМ”, 1997.
14. Полмар Н., Аллен Т. Б. Энциклопедия шпионажа / Пер. с англ. В. Смирнова. – М.: КРОН-ПРЕСС, 1999.
15. Семиряга М. И. Тайны сталинской дипломатии, 1939–1941. – М., 1992.
16. Сиполс В. Я. Тайные документы “странной войны” // Новая и новейшая история. – 1993. – № 2.
17. Треппер Л. Большая игра: Воспоминания советского разведчика. – М.: Политиздат, 1990.

18. Черняк Е. Б. Пять столетий тайной войны. Из истории секретной дипломатии и разведки. – 5-е изд., доп. – М.: Междунар. отношения, 1991.

Переговорний процес у міжнародній практиці

1. Василенко И. А. Политические переговоры. – М., 2006.
2. Дипломатический словарь – В 3 т. – М., 1984-1986.
3. Захарова Л.М., Коновалова А.А. Основы дипломатической и консульской службы. – Минск, 2001.
4. Лебедева М.М. Вам предстоят переговоры. – М., 1993.
5. Лебедева М.М. Политическое урегулирование конфликтов. – М.: Аспект Пресс, 1997.
6. Михалькевич Г.Н. Этикет международного общения: Учеб. пособие. – Минск, 2004.
7. Сагайдак О.П. Дипломатичний протокол та етикет: Навч. посіб. – К.:Знання, 2005.
8. Сардачук П.Д., Кулик О.П. Дипломатичне представництво: організація і форми роботи. – К., 2001.
9. Трухачев В.И., Лякишева И.Н., Михайлова К.Ю. Международные деловые переговоры: учебное пособие. – 3-е изд. перераб. и доп. – М., 2007.
10. Українська дипломатична енциклопедія у 2-х томах./ Редкол. Л.В. Губернського. – Київ, 2004.

Основи світової політики

1. Коппель О.А., Пархомчук О.С. Міжнародні системи. Світова політика. – К., 2001.
2. Арон Р. Мир і війна між націями. – К., 2000.
3. Капітоненко М.Г. Міжнародні конфлікти. Навч. посібник. – К., 2009.
4. Лебедева М.М. Мировая политика. – М., 2003.
5. Лебедева М.М. Мировая политика в XXI веке: акторы, процессы, проблемы. – М., 2009.
6. Мальський М.З., Мацяк М.М. Теорія міжнародних відносин. – Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2002.
7. Мировая политика в условиях кризиса: Учеб. пособие для студентов вузов / Под ред. С.В. Кортунова. – М., 2010.
8. Современная мировая политика: Прикладной анализ / Отв. ред. А.Д. Богатуров. – М., 2009.
9. Современные международные отношения: Учебник / Под ред. А.В. Торкунова. – М., 2000.
10. Системные международные отношения и мировая политика. Под ред. А.В. Торкунова. – М., 2004.
11. Современные глобальные проблемы / Отв. ред. В.Г. Барановский, А.Д. Богатуров. – М., 2010.